46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 410 — Կ. ՊՈԼԻՍ, ՕԳՈՍՏՈՍ 20/2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1902 — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ — 28 ԶԷՄԱԶԻԼ ԷՎՎԷԼ 20 ԱՂՕՍԹՕՍ 1318

JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUMÉI-EFKIAR
38, Grand' Rue de la S-Porte, 38
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԴԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒՄ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պոլսոյ Այլ մասէսի, 38
խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی و سیاسی غزیته‌سی
اداره‌خانه‌سی: باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԳԻՆԸ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամեայ
Պոլսոյ համար	80 ղրշ.	50 ղրշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անդամի համար, տողը 5 դրուշ,
Մէկ անդամ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

ՎԵՐՆԱՏԱՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԲԱՐԵՐԱՐՈՒՀԻ ՄԸ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

—Տիկի՛ն Քիչ մը սանկ քաշուէիք որ գտնէ ես ալ անդամ մը սուրբ սեղանը տեսնէի։

—Օրիորդ տեղ մը տուէք որ աղջիկս ալ ձեր մէջ կայնի, մենք տարին անգամ մը միայն Մայր Եկեղեցի կուգանք։

—Աս ինչ գլխարկնե՞ր Աստուա՛ծ իմ, կարելի չէ սուրբ պատարագ տեսնել։

—Քա ելէք տէ քիչ մ'ալ մենք նստինք, առաւօտնէ պէրի ոտքերնիս ծռր իջաւ կայտեղէն, աս քառեբաները ծծու առիք վանա՛մ։

—Ուշ առ ինչ ալ պարտապանաց վուճուտովի փռուեր նստեր ես, չորս հոգու տեղ զապթ ես ըրեր։

Այս և ասոնց նման զանգատներով, ցցգոնգներով, նախատինքներով ոչ մի անգամ ալ կռիւներով ժամավանքս կ'ըլլան տիկինները Մայր եկեղեցւոյ մէջ այն տեղէն ի վեր, երբ կիսոնիս յատուկ եկեղեցին գոցուեցաւ և այր ու կին մէկ եկեղեցւոյ մէջ աղօթել սկսան։

Տիկիններուն համար պարզապէս պահիմ մ'է պատրիարքանիստ Մայր եկեղեցին երթալը, բայց անոնք ամէն ժուռաբութեան անմնաւոր կ'ըլլան եկեղեցիէն և... իրենց արդուզարդը ցուցադրելու հաճոյքէն չզրկուելու համար։

Տօնական հանդիսաւոր օրեր տիկիններուն համար նստելու տեղ գտնելը բացարձակապէս անկարելի է Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, նոյն իսկ եթէ արշալոյսին ալ երթան կրկին գրաւուած պիտի գտնեն տրամադրելի նստարանները շատ մը կիներէ, որոնք մանագիտութիւնը ունին կռիւով, յարձակումով, նստարանները գրաւելու ու ետքը անոնց վրայ քնանալու։

Արդէն յայտնի է թէ ո՛րչափ կը քաշեն հիմա սեղմիրանները ու ո՛րչափ նեղ կօշիկ կը հագուին մեր նորաբէր տիկինները, արդ երեւակայեցէք կացութիւնը այսչափ տագնապալից պայմաններով երկու երեք ժամ ոտքի վրայ կենալ սոխպուած փափուկ օրիորդի մը կամ տիկինի մը որ շատ մը հիվանդութիւններու և ոտք կոխելներու ալ ենթակայ է, իր գոյութիւնը պահպանելու համար։

Այս դառն պարագան իր հարիւրաւոր անեղութիւններէն զատ, պատուարեր ալ չէ։ Տիկինները որ ամէն տեղ յարգանքի առարկայ են, ինչո՞ւ ոտքի կոխան ըլլան Աստուծոյ տաճարին մէջ. ինչո՞ւ առիթ չունենան ամբողջ արարողութեան ատեն Ս. Սեղանի տեսքէն զրկուելու, ինչո՞ւ անմահ պատարագի խորհուրդները չի վայելեն մարմնոյ աչքով։

Իրաւ տնոնց մէջ անտարբերներ կրնան գտնուիլ որ իրենց ամբողջ ուշադրութիւնը անոր տարբ արդուզարդին նուիրած՝ բնաւ չ'զբաղին արարողութիւններով, միւս կողմէ սակայն այնչափ ստուար է հաւատացեալ և ջերմեռանդ տիկիններու թիւը որոնց քով խիստ տնչան կը մնան անտարբերները։ Նոյն իսկ անտարբերներն ալ մեղադրելի չեն, երբ գլխարկներու ու նստարաններու դռռուբռին եւին ոչ սեղան կը տեսնեն ոչ ալ արարողութիւն, որ արթնցնայ իրենց ջերմեռանդութիւնը։ Աչքը տեսնելու է որ սիրան ալ զգածուի։

Այս առթիւ ամէն կիրակի և տօն օրեր, գեղեցիկ սեռին կողմէ լսուած գանգատներն ու դժգոհանքները անթիւ անհամար են և ընտանիքի տէր ո՛և է երիկմարդ գոնէ ժամ մը մարիկ պիտի ընէ իրենցներուն գանգատները, եթէ եկեղեցի գացած են այն օր։

Տիկիններէ ո՞ւանք աթոռ կատանային առաջ խորհրդարանէն, արդի թաղ. խորհուրդը արգիլեց այդ սովորոյթը որ խիստ կրնար դնել հարուստի ու աղքատի մէջ, նոյն իսկ տունէն աթոռ բերել տալն ալ արգիլեց (թէ և փակագիծի մէջ ըսենք որ տիկին մը այս կիրակի միս մինակը առաջ փառաքնքնատ էր տանանը աթոռի մը վրայ բնաւ կարեւորութիւն չ'տալով եղած դիտողութիւններուն, անշուշտ փորձելու համար թէ այր եպիսկոպոսներուն քով կին եպիսկոպոսներ ալ կրնա՞ն բազմիլ)։

Այս նեղութիւններ, արգելքներ, անպպատաս ընդունելութիւններ պատճառ պիտի ըլլան որ գեղեցիկ սեռը կամաց կամաց հեռու պահէ ինքզինքը եկեղեցիէն, ինչ որ ամէն տեսակէտով վնասակար է և մեծ զրկանք մը տիկիններուն, որովհետեւ քրիստոնէութեան հիմնուելէն մինչեւ ցայս օր հազարաւոր օրինակներով ապացուցուած է որ, կիները հարիւր անգամ, աւելի ջերմեռանդ են էրիկմարդերէն։ Եւ ինչ կ'արժէ կին մը, հայ կին մը մանաւանդ որ չի սիրէ իր կրօնքը, եկեղեցին ու Աստուածը և իր փոքրիկ զաւակներով չ'յաճախէ Աստուծոյ տաճարը։

Տիկիններ. ԶԱՐԳԱՑԱԾ ՀԱՐՈՒՍՏ և ԱՍՏՈՒԱԾԱՍԷՐ տիկիններ։ Էրիկ մարդոցմէ բարերար մը ելաւ որ գծուած ծրագիրին համեմատ նորոգութիւնը ստանձնեց Մայր Եկեղեցիին և վաղուընէ իսկ պիտի ձեռնարկուի աշխատութիւններուդ։ Պատրիարքանիստ Մայր եկեղեցին անհատական այս առատաձեռնութեան շնորհիւ պիտի ստանայ իր անուն տրժանի փայլն ու շուքը։ Կիներու դիրքը սակայն պիտի մնայ իր նախկին աննախանձելի կացութեան մէջ, տեղի կուտուին պիտի շարունակուին դարձեալ ու նորոգութենէն ետք ալ փափկասուն տիկիններն ու օրիորդները ստիպուած պիտի ըլլան ոտքի վրայ մնալ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ամբողջ արարողութեան պահուն։

Ցաւալի է գեղեցիկ սեռին այս կացութիւնը և որովհետեւ ծրագիր յղանալը գործադրելուն չափ դժուար չէ, Մայր եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը, տիկիններուն եկեղեցւոյ մէջ քաշած տառապանքը գէթ թուղթի վրայ մեղմացնելու դիտումով, առնի օր խորհրդակցութիւն մը կատարեց ճարտարապետին հետ, հանկնալու համար թէ, քանի՞ ոսկիի նոր ծախքով կարելի է հանգիստ տեղ մը ապահովել տիկիններուն համար Մայր Եկեղեցւոյ մէջ։

Ճարտարապետը մանրամասն հաշիւը ընելէ ետք հաղորդեց որ, գաւիթին առաստաղը քիչ մը բարձրացնելու և ամփիթատրոնի ձեւով վերնատուն մը շինելու համար 300 ոսկին լիուլի կը բաւէ։ Վերնատունը՝ եթէ շինուի, ամփիթատրոնի ձեւով պիտի կառուցուի, ետեւի կողմը բարձր և առջեւի կողմը ցած, որպէսզի ամէնէն ետին կեցող քարեպաշտ տիկինն ալ կարող ըլլայ Ս. սեղանը տեսնելու։

Անաւասիկ ծրագիր մը՝ որ ձեր ամէնուն ալ սրտին մօտ է ո՛վ նպաստաւոր տիկիններ և օրիորդներ, բայց ո՛վ պիտի գործադրէ զայն։ Էրիկ մարդերէն բան մի՛ յուսաք. անոնք իրենց պարտքը կատարեցին, ձեր մէջ ալ հարուստներ կան, 300 ոսկին մէկ կալուածէ գանձով հարուստներ, գոնէ ձեր տեսին աղօթավայրը շինելու չափ բարեպաշտիկ զգայում արտայայտեցէք։

Տիկիններու ջերմեռանդութիւնը եկեղեցասիրութիւնը առածի կարգ անցած է. մեր վանքերը, եկեղեցիները ձեր մայրերուն, հանիներու առատաձեռնորդ պայծառ մնացած են. օ՛ն դուք ալ կոչում ըրէք ձեր զգացումներուն և այսչափ կեդրոն, այսչափ կարեւոր Մայր եկեղեցին օժտեցէք կիներու յատուկ վերնատունով մը։

Միլիոնատէր ըլլալ հարկ չէ 300 ոսկիի նուիրատուութիւն մը ընելու համար. ունեւոր տիկին մ'ալ կրնայ այդ բարեգործական ձեռնարկը կատարել և ստանալ իր հազարաւոր սեռակիցներուն շնորհակալիքները։

Ֆէմինիզմի սիրահարները ո՞ւր են. կիներու հաւասարութիւնը միակ էրկանը հետ գաբեցուր խմբլուն կամ առնական ձեւերով հագուելուն և կամ արձակ համարձակ հոս հոն երեւնալուն մէջ պիտի ըլլար։ Անաւասիկ առիթը ներկայացած է. կին մը թող չնորհ ընէ չինելու Մայր եկեղեցւոյ վերնատունը և դրամանպէս գգուէ գեղեցիկ սեռին պարծանապատուութիւնը։

Բաւական ժամանակ կայ որ մեր տիկիններէ մէկուն առատաձեռնութիւնը ծանուցանելու բարեպաշտիկ առիթը չենք ունեցած. ո՞ւր էր թէ այս վերնատուն շինութիւնը առիթ մը ըլլար հաստատելու թէ՝ եկեղեցասէր բարերարուհիներ ալ կան դեռ մեր մէջ։

ՓՈՂՈՑՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԵՐԿՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐ

Ամէն անհատ իր կեանքի տեւողութեան ժամանակամիջոցին մէջ, կը յարի ո և է մոլութեան մը, ըլլայ անիկա չնչին կամ աւերիչ. բայց ընդհանրապէս շատ քիչեր կան որոնք իրենց մոլութենէն կ'օգտուին, որովհետեւ կան օգտակար մոլութիւններ ալ, ինչպէս են գրելու, բարեգործելու, կարդալու, աղօթելու, ճամբորդելու մոլութիւնները, որոնք, ինչպէս գիտէք, ամէնքն ալ առանց բացառութեան կրնան օգտակար ըլլալ։ Իսկ անօգուտները կամ աւելի կաւ եւս է ըսել վնասակարները, որոնք ենթակային ամէն ազնիւ զգացումները մարելէ յետոյ, զայն մարդկութեան էն ստորին սանդխամատին է որ կ'իջեցնեն, առաջնորդելով զանոնք դէպ ի կեանքի էն գծուռ և է՛ն լղճուկ փուլերը։ Այս կարգէն է գինովութիւնը իր յարակիցներով։

Պատմելիքս մէկն է այն հազարաւոր պժգալի օրինակներէն, որոնց կը պատահինք շատ անգամ, առանց կարեւորութիւն տալու ու առանց ուշադրութիւն իսկ ընելու կ'անցնինք, իբր թէ գոյութիւն չունենային ու մարդ բուսածներէն գլխովին հակառակ ըլլային, կամ ըլլար այն տեսակ իրողութիւններէն մէկը, զորս միշտ տեսնելով այլեւս զուրկ ըլլար մեր աչքին կարեւորութիւն մը ունենալէ։

Անցած օր երբ սա վարը Բագոսի Տաճարներուն փողոցէն կ'անցնէի, ուշադրութիւնս գրաւեց խումբ մը մարդիկ որոնք հաւաքուած էին չեմ գիտեր ինչի մը շուրջը. կը մտնենամ ու կը տեսնամ փողոցի շուն մը, որուն ոտքը կառքի մը անիւին տակը մնալով ճզմուեր էր. ու շունը դէմքի զարմանալի կծկումով մը, կարծես օգնութիւն կը սպասէր, երբ քանի մը հոգիներ մեղքցան ատ անքան կենդանին ու փայտի կտորներով կապեցին ոտքը՝ ամենամեծ զգուշութիւններով։

Կ'անցնիմ այդ տեղէն ու քիչ մը վարը ուրիշ խումբ մը կը տեսնամ, բայց այս անգամ մարդ մը էր որ գետնին վրայ փռուած ու անկարող ոտքի վրայ վարկեան մը իսկ կենալու. երգի մը յանկերգը կը կրկնէր խպոտ ձայնով մը։ Փինով էր խեղճը ու Բագոսը ասկէ աւելի ջերմ խնկարկող մը չէր կրնար գտնել։ Անցորդները միշտ կ'անցնէին առանց կարեւորութիւն իսկ տալու. շատերն ալ անարգական խօսք մը կամ հեգնանքի ծիծաղ մըն է որ կը նետէին այդ մարդուկին ծաղցէին, ու բազմութիւնը տակաւ կը խռնուի։ Շատեր կը ճանչնան այդ ողորմելին որ, օրուան իր տրամադրելի բոլոր ժամերը Նէրվիլեանց և Աբսարեանց դրամագլուխները ստուարացնել կ'աշխատի. կին ու զաւակներ ալ ունի եղեր. որոնք այդ խեղճուկրակին ըլլալու չարաբաղդութիւնը ունին։ Քանի մը վայրկեանէն սթափեցաւ խեղճը, ու իր շլմորած աչքերը իր շուրջինները վրայ պտտցուցնելէ ետքը, առանց լաւ մը գիտակցութիւնը ունենալու անցած դարձածին, իր էն մտիկը գտնուողներէն մէկուն ձեռքէն բռնելով, կերկերուն ձայնով մը... «Ինձի... քանի... մը Ռիէ կը... խմցունե՞ս...ք» մռլտալով սկսաւ դարձեալ երգ մը մռլտալ...։

Ու հիմայ կը մտածեմ, աս երկու դէպքերու զուգադիպութեանը վրայ, որոնցմէ մին անշան ու միւսը բանաւոր էր, բայց... չեմ հասկցած թէ՝ ինչու անբանին վրայ խղճացին, խնամք տարին, իսկ ընդհակառակը միւսին, որ մարդ էր ճիշդ մեզի պէս, ոչ իսկ ձեռքէն բռնող մը ունեցաւ վերցնելու համար։ Ի՞նչու։

Գ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Մեր արհեստաւոր դասակարգին ուշադրութեան կը յանձնենք այս գիտակցաբար գրուած յօդուածը, որ ամէն արհեստի ալ կը պատկանի մասամբ։

ՓՈՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ

Հետաքրքրութենէ դրդուած եթէ համրելու լինինք Վանայ փորագրիչները, պիտի գտնենք 25ի մօտ վարպետներ 18 խանութներու մէջ, որոնք միջին հաշուով 4—5 աշակերտներու տէր են։

Փորագրութիւնը ոսկերչութեան հոգին կարելի է համարել և ոսկերչութիւնը փորագրութեան մայր և սնուցիչ։ Ոսկերչական ապրանք մը որքան ալ անմաս չինուած լինի, եթէ փորագրիչ վարպետին շնորհալի մատներուն մէջ չառնէ իր վայելուչ նոխչուածը, կատարեալ ապրանք մը չհամարուելով կորսնցնէ իր արժանիքը։ Նոյնպէս որքան կ'ուզէ թող փորագիրը իր հանճարը փռլեցնէ չինուած ապրանքին վրայ, եթէ այդ՝ կանոնաւոր չինուածքէ զուրկ լինի անարժէք կը դառնայ. իսկ եթէ վարպետ չենք բաղդ ունենայ զարգարուիլ կատարեալ փորագրիչ վարպետի շնորհներով, ահա այս ատեն է որ կը բարձրանայ ոսկերչի քրտական համաբաւը։ Այս 3 արուեստները իրարու հետ խիստ սերտ կապ ունենալով իրարմէ կախում ունին։

Հետախուզող աչեր պիտի տեսնեն որ Վանայ մէջ Ոսկերչութեան քով փորագրութիւնն եւս ծաղկած է, նոյն անուշ բոյրով և վառվռուն թոյներով զարդարուած։ Իրաւամբ գեղարուեստի համբաւ վայելող այդ արհեստը, լուռ ու մունջ մաքուր արուեստաւորին աշխատելէ մէջ չարժողը արուեստաւորին աշխատելէ միայն։ Դուք պիտի տեսնէք փորագիր վարպետը հաստատուն փորագրաբազանին շուրջ չարուող նստարաններու վրայ նստած իր աշակերտներուն հետ։ Գագաթին չորեր առած, որպէսզի փորագրուած արծաթի մասերուքները չը կորսուին։ Սեղանին վրայ հազիւ քանի մը գործիքներ կը տեսնուին, որոց մեծ մասը կը կազմեն կլոր կոչուած սրածայր պողպատեայ գործիքներ, որոցմով կը փորագրեն։ Եթէ բոլորը միասին աշխատելու սկսին, դուն հեռագրատան մէջ լսուող անկանոն թկթկոցներ պիտի լսես. այդ ծակծկուող արծաթի հեծեծող բողոքի մրմունջն է, որուն սովոր է փորագիրը ստանաստութեամբ ականջ չկախել։

Փորագիր մը որքան գծագրութեան մէջ վարժ լինի՝ այնքան աւելի կրնայ զարգացնել իր արուեստը. որովհետեւ նա փորագրելէ առաջ կը գծագրէ։ Փորագիրներ, արծաթի այդ անհնազանդ թշնամիներ, յատակագծերը ուրուագծելէ վերջ սովոր են իրենց սրածայր գործիքներով մեղմիւ ցոլացող արծաթեայ ապրանքին մօտենալ. բայց այդ հարուածները՝ խրատող հոր պատիժներու նման՝ բարերար ազդեցութիւն մը կը թողուն ապրանքին վրայ, և ահա ի յայտ կուգայ բարձրաստիճան քարէ սիւներով, գեղեցիկ պատուհաններով զարդարուն բնակարան մը, նաւով ու նաւականներով պարծող ծովի ափին։ Փորագիրն հոգւով ու մարմնով իր գործին նուիրուած պահ մը կ'երեւակայէ աչք դառնալ այդ սիրուն բնակարանին, որու չքեղ պատուհաններու մէջ բազմած կը դիտէ սիրուն ծովակն ու նաւակը։ Իսկ երբ գեղեցիկ պարտէզ մ'է փորագրածը՝ ան կը կարծէ լսել թռչող թռչնոց ուրախ կանչեր և գեղեցիկ ծաղկանց բոյրերու մէջէն կը ջոկէ ամէնէն գեղեցիկը, սիրունն ու հոտաւէտը, որու անմահ բոյր առնուլ կը կարծէ։ Հապա՛, սիրելինե՛ր, Փորագիր արհեստաւորը երբեմն այսպիսի անոյշ երազներ ալ կ'ունենայ։

Բայց խորհուրդ կ'ուտայի փորագիրներուն որ բարկացած կամ սրտնեղած ատեն գործի չկպին, զի այդ պահուն պարագաները կ'ըմբոստանան իրենց դէմ։ Կալամը սահելով փոքրիկ ծակ մը կը քանայ ցուցամատին վրայ (որը աւելի ենթակայ է ծակուելու)։ Այդ բանը յաճախ կրկնելի է մանաւանդ նորուս աշակերտներու համար։ Շատ անգամ ալ արծաթի սառակի մանրուքները կը ցատկեն ուղղակի փորագրի աչքին մէջ բաւական ցաւ և արցունք յառաջ բերելով, ձրի դեղ մը կրնամ ըսել այդ անպատեհութեան դէմը առնելու համար, այն է ակնոց գոծածել։ Արդարեւ այդ գեղեցիկ արուեստը աչքի լոյսի հետ կը խաղայ...։ Փորագրութիւնը արուեստ մ'է որ իր մաքրութեան հետ ընդարձակ հորիզոն մ'ալ ունի որ վարպետի կարողութեան չափով կրնայ ընդարձակուիլ. տեսակները պէս պէս և անհամար։ Փորագրութիւնը դիւրամատչելի այսինքն գրեթէ անդրամագլուխ արհեստ մ'է ըսէին վերջ ամէն ոք կը խոստովանի որ ան իր հոգեմայ կողմերն ալ ունի։ Այդ կէտը առաւել կը ծանրանայ քանի որ անոր արժէքն ալ ոսկերչութեան նման ինկած է և կ'ընկնի տակաւին։

Գրեթէ բոլոր արհեստաւորները գործի նուազութեան, արհեստաւորաց օր աւուր չատնալուն պատճառով միեւնոյն քայքայման ենթարկուած են։ Եթէ միջնադարեայ ըլլանք անոնց հաշիւներուն իրականապէս արհեստաւորի չանը չատ չնչին բան մ'է։ Բայց աս ալ խոստովանինք որ այդ պատուհաս մ'է առաջացած՝ արհեստաւորներու ժամանակին ամաֆական օրէնքները չգործադրելու ծուլութենէն։

Քանի տարի՝ առաջ ոսկերիչները փորագրի վրայ, ինչպէս կ'ըսեն «գլուխ կը կոտրէին»։ և մինչ առաջները ոսկերիչները կ'ստիպուէին քիչ մը չողոքրտել փորագիրները իրենց չանուն բերմամբ, այժմ փորագիրները կ'ստիպուին ոսկերիչներու էշերէն կախուիլ։ Պատճառ։ Վասն զի ամէն ոսկերիչ վարպետին մէկ մէկ փորագիր կը հանի դիւրութեամբ։ Ինդիր է թէ ամէն ոսկերիչ փորագիր մը գոնացնելու չափ գործ ունի՞. 25 վարպետներ եթէ չորս չորս աշակերտ ունենան 100 աշակերտ

27

ՄԱՆԶՈՒՄԷ ԻՆ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՀՈԳԵՋԱՒԱԿԸ

(Պոլսահայ կեանքէ)

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Ժ.

Որ այս բարեծաղիկ պաշտօնեան տիրոջ ներկայացաւ,

—Ինձի՛ նայէ, պարոն Սիմո՛ն, ըսաւ ծանր ու լուրջ կերպով, այս վաճառատան մէջ ամէն ջանք ի գործ դրուելու է, որպէս զի յաճախորդները գոհ գան և գոհ արտով մեկնին.

—Ձեր բոլոր հրամաններն ալ կէտ առ կէտ կը յարգուին ամէն ատեն, փութաց պատասխանել Սիմոն, կեղծաւոր չեչտ մը տալով ձայնին, արդեօք թերութիւն մը գործուեր է, և...

—Ան չէ ամա, սա Փիլիպոսեան է, Միլիոսեան է, ինչ է, այդ կիսկան գործը ինչ եղաւ, ո՞ւր յանգեցաւ վերջապէս։

—Էֆէնդիմ, հինգ ոսկի պահանջքը կը մնար միայն, ան ալ չարաթ օրը տրուեցաւ ու հաշիւը փակեցինք։

—Ինսո՞ր կը լմնայ, տակոսը չէ վճարուեր հապա՞։

—Անանչան բան մըն էր, անոր համար հաշիւի չառնուեցաւ, յարեց խանջիրը գործակատարը։

Ինչ որ Մարգար էֆ.ին չանու նկատումներէն մին կը գոնացնէր արդէն։

Ու տեսնելով որ չօրպաճին լուռ կը մնայ,

—Ուրիշ հրաման մը ունի՞ք, աւելցուց.

—Հիմակուհիմայ ոչ, ամարանոցին բանուորներէն մարդ եկա՞ւ։

—Տակաւին չեկաւ։

—Դրէկ։

Պաշտօնեան քաշուեցաւ և ընկերները հետաքրքրութեամբ զինքը հարցափորձել սկսան, մինչդեռ հարուստ գործատէրը օրուան թերթի մը ձեռքը առնելով սկսաւ ուշադրութեամբ «Պատրիարքարանի Լուրերը» կարդալ։

Մարգար էֆ. մեծապէս կը շահագրգռուէր թերթին այդ բաժինէն։ Հիւանդանոց եկեղեցիի նորոգութեան խնդիր, արուեստանոց, դպրոց, ևն. իրենց շահեկանութիւնը ունէին դրամատէր-գոհարավաճառին համար որ շատ մը առիթներու մէջ արդէն օգնած էր անոնց, հոգ չէ թէ իր չահածը շատ անգամ վճիռ աղբիւրէ չըղխէր։

Այն օրուան թերթին մէջ նպաստի կարօտ հաստատութիւններու շարք մը տեսաւ, և մտածեց անոնց մէկ երկուքին կարեւոր գումարներ յատկացնել։ Այսպէս գաւառ. որքանոցի մը 15 լիրա իր ծննդավայրին աղքատ դպրոցին նորոգութեան 20 ոսկի սահմանեց և իր գրպանիներէն մէկուն ձեռքով այդ դրամները Պատրիարքարան դրկել տուաւ։

Ու սրտին մէջ վաղանցիկ թերեւութիւն մը զգաց թէեւ հոգեկան տրամադրութիւնները անիսիոխ կը մընային։ Առջի գիշերուան անցքը յիշեց. թերթը թողուց ու սկսաւ Լեւոնին ուանոր պարագաներովը զբաղիլ։

—Ինչ հրապուրիչ կին, ըսաւ ինքներն. ճշմարիտ գոհար մը, աղամանդի թանկագին կոր մը որուն նմանը ապահովաբար իմ վաճառատանս մէջ չի գտնուիր։ Ան ինչ պոյ պոյ, ան ինչ աչքեր...։ Սուրբ մարդերն անգամ տկարանային պիտի զինքը տեսնելով, ո՞ւր մնաց ինծի պէս մեղաւոր արարած մը...

Ու չնչառութիւնը որ հետզհետէ կ'երագէր, գլխու պտոյտը զոր կ'ունենար, կուրծքին ճնշումն նպաստեցին։

—Բայց աղնիւ, պարկեշտ կին մը կ'երեւայ... տեսնե՞նք։

Նոյն պահուն դուրսէն կնոջ ձայն մը հասաւ ականջին։

Զանգակը ուժգին հնչեցուց։ Պաշտօնեայ մը քովը փութաց։

—Ի՞նչ ձայն է ան, հարցուց, յուզումը հազիւ զսպուած չեչտով մը։

—Տէ՛ր իմ, տիկին Մելիտոսեանն է որ թախանձագին կը խնդրէ ձեզի ներկայանալ...

—Հապկցա՛յ. թող քիչ մը նստի, Սիմօնը հոս կանչէ։

Գործակատարը ներս մտաւ։

—Պարոն Սիմոն, քովերնիս պաշտօնեայ մը առնելու համար տեղ կա՞յ։

—Թորգոմին տեղը պարապ է։

—Լա՛ւ, ան ատեն սա կնոջ մէկ տղան քովերնիս կրնայ մտնել, բայց նախ գան որ տեսնեմ։

Երկու եղբայրները առաջ անցան, ետեւէն ալ մայրերնին, որ էֆէնտին տեսնելուն պէս չկրցաւ յայտնի յուզում մը չմատնել...

Այդ տղաքը թաղային վարժարանէ մը նոր «չրջանաւարտ», անչուք դրբսերեւոյթով՝ վախկոտ խլէզներ էին, որոնք հարուստ մարդու մը առջեւ ելլելու ձեւերն իսկ չէին սորված...։

Գլխու չիկնոտ խոնարհութիւն մը ընելով, աչքերնին յանցաւորի պէս գետնին յառած, սպասեցին մինչեւ որ մեծաւորը դիտելէ վերջ,

—Ինչ գիտէք նայիմ, հարցուց յանկարծ,

Տղաքը չփութեցան, մինչ մայրերնին նշանացի նայուածքով մը կը քաջալերէր զիրենք.

—Տէ՛ր իմ, կակազեց վերջապէս անոնցմէ մէկը, ինչ որ մեր թաղին վարժարանը ուսուցած է, ան սորված ենք...

—Այսի՛նքն...

—Հայերէն, Թուրքերէն, Ֆրանսերէն, Թուաբանութիւն, լեզ, ֆիզիք....

—Վա՛յ, ընդմիջեց գոհարավաճառը, սքանչացած, ա՛ֆէրիմ, ու քմծիծաղով մը հարցուց.

—Ցոչամ մակրա՞յ է թէ չաղկապ...

Երկու եղբայրները իրարու երես նայեցան...

Զորպաճին չարունակեց, այս անգամ անտարբեր.

—Ի մանանդ ի՞նչ է...

Նորէն լռութիւն։

(Շարունակելի)

ՂԿԺՈՏՅՈ

ՀԱՅՐԱՊԱՏԻ ԴՊՐՈՑԻ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՎԱԾ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՈՐՈՇՄԱՄԲ

Հայրապետական Գանձակալ Տ. Գրիգոր Արքեպիսկոպոս Զարբհանալյանի նախագահությամբ

ին պաշտօնատունը և այլ հաստատութիւններ, կամուրջներ և դպրոցներ։

—Մանայի վարժարանին սաներուն կողմէ շինուած արաբական ոճով մաքնեղաշարանը առջի օր մատուցուեցաւ կայս. Պալատ։

—Համիտիէ մանկանց հիւանդանոցին մէկ վիճակագրութիւնը երէկ մատուցուեցաւ կայս. Պալատ։ Վիճակագրութիւնը տպուած է երեք լեզուէ. Թուրքերէն, Գերմաներէն և Ֆրանսերէն։ Հիւանդանոցի բժիշկներն ալ մէյ մէկ գրութիւն ունին հոն, բժշկական կարեւոր հարցերու մասին։

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մեջեւ կնքուելիք առեւտրական դաշնագիրը. կ'ըսեն թուրք թերթերը, յաջողութեամբ աւարտած է, և կրնն թէ Պարսկական մաքսերու ընդհ. տնօրէն Մ. Նաուս, որ Բարիզ գացած է Պոլսէն, դաշնագիրը պիտի ներկայացնէ Վեհ. Շահին։

ՌՈՒՍԻՈՑ դեսպանը քանի մը օրէն պալիս պիտի գայ թերթով ծալակալին ժամանման ատեն հոս գտնուելու։

ՕՍՄԱՆԱՍՏԱՆԻ խաղողներ մեծապէս վնասուած են անձրեւներու և կարկուտի պատճառով։

ՏՈՒՐԲԻՐը.—Ելմտական նախարարութիւնը հրահանգ ղրկեց գաւառի բոլոր Տէֆթէրտարներուն որպէս զի փութով աշխատին Պետական գանձին իսնեալ տուրքերը գանձելու։

ԿԷՏԻԲ-ԱԼՇԵԱ պաշի Լեւոն էֆ. կիմիշեանի«Սուլթանէ» դեղարանը, երկի Վեհ. Սուլթանին գահակալութեան տարեդարձին առթիւ լուսազարդուած էր և խանութը այցելողները կը պատուասիրուէին օշարակներով ու քաղցրաւենիներով։

ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՀՐԴԵՀԸ

ԵՐԵՔ ՄԻԼԻՈՆ ՈՍԿԻ ՎՆԱՍ

[ՍԵՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹՂԹԱԿԻՑԷՆ]

Օթոպ. 16, Աֆ. Գարգիսոր

Ինչպէս արդէն ժամանակին իմացուցինք, հրդեհը սկսաւ չորեքշաբթի իրիկուն ժամը մէկուկէսին, և դեռ վերջացած չէ։ Բնա՛ւ չէինք յուսար որ արչաւ յառաջ տանէր հրդեհը՝ իր աւերումը. կը կարծէինք թէ միայն մէկ երկու տուն լափելով պիտի կըշտանար. չէ՛ կը սխալէինք. տասը ըսան տուն կերաւ ու դեռ չի կշտացաւ անիկա։ Հազար տունով ալ չպիտի կշտանար անշուշտ. ու արդարեւ քաղաքին կէսը զոհ գնաց։

Բոցերը՝ հոնելի սադայէներու նման կը պլլուէին տուներու, կը լիզէին, կը կլլէին. մութի թանձր ամպի՝ որոնք յաճախ կը ծածկէին բոցերը, վեր կը բարձրանային ամբողջ կիրնքը ծածկելով։ Հրդեհը կը յառաջանայ, կ'երթայ դէպի լեռին կողմը և նորէն դէպի արեւելք կը դառնայ. ամբողջ ամփիթատրոնաձեւ քաղաքը բոցերու մատնելով. խուճապը սաստիկ է. բոցերու մօտ գտնուող տուներէ՝ կիներ և այրեր իրենց մանուկները գրկած, շալակած կամ անոնց ձեռքէն բռնած կը փութան փախչիլ. խո՛ղճ աղաղակներ. բարեբախտաբար ամէնուն արձագանգ եղած միջոցին սկսաւ։ Պոռչուլքերու ձայները ամէն կողմէ և թնդանոթը՝ որ կը գոռայ լեռան վրայ հրդեհի նշանի համար հաստատուած թնդանօթարանէն, Քաղաքին բոլոր բնակիչները հրդեհին վայրը կը հրաւիրուին։ Կրակի կառներ՝ մսխներուն հետ վեր կը բարձրանան և կը քշուին դէպի արեւելք. թռչուններ սարսափահար՝ անգամ մը բոցերուն վրաները կ'ելլեն, ծուխերու մէջ կը մտնեն և խոյս կուտան, բայց չեն գիտեր թէ ո՛ւր երթան։

Հրդեհին առաջը չի կրցին առնել այն ատեն երբ՝ ալ քսանէ աւելի տուներ այրեցան։ Պատճառները շատ էին։ Ա. Ցուներու խտութիւնը. որովհետեւ հոս գրեթէ տուները իրարու կպած են. չա՛ս քիչ տուներ պարտէզներով զատուած են ուրիշներէ։ Բ. Հովին սաստկութիւնը. Գ. Ջուրի պակասութիւնը՝ հրդեհի վայրին մէջ։ Դ. Որովհետեւ հին գործիքներ ու փրամ անձեր կը գործածէին և եղածներն ալ անօգուտ էին։

Ներուն ազգի Ֆերիկ փաշա ձիի մը թոյլ նստած եկաւ հրդեհին վայրը, պատեցաւ ամէն կողմ և խրախոյս տուաւ ժողովուրդին։

Հայոց մեծ եկեղեցին անվնաս մնացած է՝ որովհետեւ փութացած են անոր բոլորտիքի 4-5 տուները փլցնել, իսկ անոր քովի դպրոցը՝ որ փայտաշէն էր հրաշքով ազատած է։ Վարի մեր պզտիկ եկեղեցին ալ հրդեհին զոհ գացած է. եկեղեցիին կողուած բաղնիքը որ ամբողջովին քարաշէն էր, չա՛տ վնասուած է։ Իսկ ասոնցմէ դուրս տակաւին 4000 է աւելի տուներ և խանութներ վառած են, ընդհ. վնասը ԵՐԵՔ ՄԻԼԻՈՆ ՈՍԿԻ է աւելի կը հաշուուի, առանց հաշուի առնելու վառելիք տուները կամ խանութները, որովհետեւ հրդեհը սկսած է շուկան ևս տարածուիլ։ Տուներուն և խանութներուն մեծ մասը ապահովագրուած էին։

Ժողովուրդը առաջին անգամ եկեղեցիին բակը խուժեց, սակայն տեսնելով որ հոս ալ ապահով տեղ մը չէ, շատերը Իզմիրի և շատերն ալ Պօլսոյ կայարանները գացին։ Պօլսոյ կայարանի «ամպար մէջմուրի» մեծ. Արշակ էֆ. Ֆէչեանն բարեսիրաբար ապրանքի վկայականները ժողովուրդին տրամադրութեան տակ դրած է պառկելու համար, նոյնպէս ալ Իզմիրի կայարանը 100 հատ վագոն պիտի գայ այսօր ժողովուրդին համար։ Մարդու կորուստ չկայ. թէև անդին ասդին կը խօսուի թէ մէկ երկու հոգի կրակի տակ մնացած են։

Այսօր Էսկիշէհիրէն բաւականաչափ հաց պիտի գայ՝ ժողովուրդին բաժնուելու համար։

ԱՇՈՏ Ց. ՊԱՉՊԱՉԵԱՆ

(Կայսրան Կ. Պոլսոյ)

Ց. Գ.— Ուշադրութեան կը յանձնենք հետեւեալ կէտերը։

1. Շատ լաւ կ'ընէ Գարահիսարի հաստակութիւնը՝ եթէ փոխանակ նորէն առջի տեղը տուներ չշինելու Իզմիրի կայարանին կողմի գաշտերուն մէջ չինէ տուներ։

2. Այս ահռելի հրդեհը անգամ մը ևս կը շեշտէ քաղաքներու մէջ պէտք՝ կատարելագործեալ ջրհաններու և վարժ ջրհանկիրներու. իսկ փողոցներուն մէջ ալ՝ պահեստի ջուրի աւազաններու՝ զորս կարելի է լեցնել անձրեւ եկած ատեն։

ՆՈՑՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

19/30 թիւով «Մօնիթէօռ»ի եկած նամակ մը կ'ըսէ թէ այրած չէնքին գումարն է 1084 տուն, որոնց երեք չորրորդը Հայերուն, իսկ մէկ չորրորդը Իսլամներու կը պատկանին. 151 խանութ, 2 թէքքէ, 2 վարժարան, 1 եկեղեցի և 2. մզկիթ։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԳՈՀԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՂՕԹՔ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՆՈՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Երէկ ժամը հինգ երեքին սկսաւ Վեհ. Սուլթանին գահակալութեան տարեդարձին առթիւ կատարուելիք գոհաբանական աղօթքը։

Եկեղեցին լուսազարդուած էր ամբողջ և երկսեռ խառն բազմութեամբ մը լեցուած։

Հանդէսին կը նախագահէր Ս. Պատրիարք հայրը, իր շուրջը ունենալով։ Տ. Տ. Մեսրոպ Սուքիասեան, Գրիգորիս Յովհաննէսեան, Մկրտիչ Վեհապետեան, Եղիշէ Դուրեան, Յովհաննէս Արշարունի, Եղնիկ Ապահունի, Գաբրիէլ Ճէվահիրճեան եպիսկոպոսները, վարդապետներ, այլեւայլ եկեղեցիներու աւագերէցներ և քահանաներ։

Ներկաներուն մէջ կը տեսնուէին Վարչական ժողովի անդամներէն՝ Տիրաք Գրիգոր Խարեան, Տիգրան Եուսուֆեան, Տիգրան Տ. Ներսեսեան, Ռէթէոս Պէրպէրեան, Պետրոս Կարապետեան էֆ.ները, Հիւանդանոցի հոգաբարձութեան անդամներէն ոմանք, Գալֆեան Որբանոցի մայր՝ Երանուհի մայրապետ Յովհաննէսեան, Մաքրի Գիւղի Թող. Խորհուրդի ատենապետ Յարութիւն էֆ. Ուենեան և Կէտիկ Փաշայի, Գում-Գարաքի Թող. խորհրդներու անդամները, Պարիզքարանի պաշտօնէութենէն Բարձր Թէլեան և Կարապետ Խաչատուրեան և ուրիշ էֆէնտիներ են։

Ս. Պատրիարքը գոհաբանական աղօթքներու սկիզբն առաւ «Հայր մեր»ով որմէ ետք 20ի չափ դպիրներ ծանրագին շապիկներ հագած, երգեցին «Թագաւորեաց Աստուած» շարականը։

Շարականէն ետք Իւսկիւտարի քաղաքիչ Տ. Ներսէս վրդ. Դանիէլեան կարդաց Պողոս առաքեալին առ Տիմոթէոս գրած թուղթը ուր առաքեալը կը հաստատէ թէ հաւատացեալները պարտին հպատակիլ իրենց վեհապետին։

Ասկից վերջ Արմաշու փոխ-վանահայր գեր. Տ. Եղիշէ եպիսկ. կարդաց Մաթէոսի աւետարանին այն գլուխը որ կը պատուիրէ տալ «Կայսերն՝ կայսեր և Աստուծոյն Աստուծոյ»։

Ապա Ս. Պատրիարքը առաջնորդութեամբ վարդապետներու և քահանաներու քեմ ելաւ և իր կարմ և ազդու շեշտերով սկսաւ խօսիլ օրուան հանդէսին առթիւ և ըսաւ թէ նոյն իսկ ասոր ռաքելական պատուէրի մը համեմատ, ամէն անհատ պարտաւոր է աղօթել կեանքին ու արեւշատութեանը համար բոլոր անոնց՝ որոնց յանձնուած է ժողովուրդները վարելու հոգը։ « Այդ պատուէրը, զոր շեշտած են մեր քովը հայրապետներն ու մեր եկեղեցւոյ բոլոր պետերը ակիզբէն ի վեր, իրաւ է թէ ամէն օր կը գործադրուին, և սակայն կան առիթներ, մասնաւոր օրեր՝ ուր այդ պարտականութեան գործադրութիւնը աւելի հանդիսաւոր ու աւելի ընդհանրական ձեւ մը կ'առնէ, և ուր ամէն անհատի սրտէն բղխած աղօթքներ հաւաքաբար կ'ուղղուին առ բարձեալն Աստուած։

«Այսօր ուր, ըսաւ Ս. Պատրիարքը, 27րդ. բարեբաստիկ տարեդարձն է Օգոստափառ Սուլթան Ապտուլ-Համիտ Բ. Կայսեր Գահակալութեան, այդ տեսակ առիթ մը կը հանդիսանի և բոլոր հաւատարիմ հպատակները այսօր աւելի ևս սերտ կերպով կապուած կը զգան իրենց հաւատարմական զգացումներովը՝ իրենց Վեհապետին նը-կատմամբ։ Հայ ժողովուրդը որ արդէն տարիներէ ի վեր վայելած է Ն. Կայս. Վեհափառութեան հայրական բարեխնամ հովանին, այսօր կրկնապէս երախտապարտ կը զգայ Անոր հանդէպ, անո՛վ որ՝ Ն. Կ. Վեհափառութիւնը նորանոր չնորհներով և բարեացակամութիւններով կ'ուզէ երջանկացնել հայ ժողովուրդը։ Ասոնց ժողովը ինձ հետ համաձայնութեամբ այս անգամ ևս Ն. Կայս. Վեհափառութեան հաւատարմական զգացումներ յայտնող գրութիւն մը ներկայացուց։ Կը յորդորեմ ձեզի ալ որ ամէն պարագայի մէջ ևս ապացոյցներ տաք ձեր հաւատարմական զգացումներուն, քանի գիտնալով որ որչափ առիթ ունենանք մեր հաւատարմութիւնը ապացուցանելու, այնչափ մեր Վեհափառ Ինքնակալին ողորմութեան և չնորհներու դուռները կը բացուին մեզ համար։ Դեռ երէկ իսկ, երբ պատիւ ունեցայ Վեհ. Կայսեր ներկայանալու, բարեհաճեցաւ իմ միջոցաւս Իր հայրական ողջոյններն ու նոր չնորհները հաղորդել Իր սիրելի և հաւատարիմ հայ հպատակներուն»։ Ս. Պատրիարքը վերջացուց իր քարոզը՝ մաղթելով երկար ու բարեբաստիկ կեանք ու արեւշատութիւն Ն. Կայսրն Վեհափառութեան, որպէս զի անոր խնամքներն ու հոգածութիւնները միշտ անպակաս ըլլան բոլոր իր հպատակ ժողովուրդներուն և մասնաւորապէս հայ ժողովուրդին վրայէն։ Ժողովուրդը միահամուռ «ամէն»ներով կը ձայնակցեր այդ բարեմաղթութեանց։

Ապա, Ս. Պատրիարքը պանդիսով մը փակեց եկեղեցական այս հանդէսը և Պատրիարքարան ելաւ։

* * *

Գոհաբանական աղօթքներէն ետք Ս. Պատրիարքը, ընկերակցութեամբ Տիգրան էֆ. Տ. Ներսէսեանի, Կայս. Պալատ գնաց, երախտագիտական և չնորհաւորական զգացումները մատուցանելու յոտս Կայս. Գահոյից ի դիմաց Հայ Ժողովուրդին։

Ն. Արքազնութիւնը միւս կրօնական պետերուն հետ ընդունուեցաւ նախարարներուն յատկացուած սենեկին մէջ։ Յետոյ խմբովին Գահոյից սենեակը առաջնորդուեցան արարողապետ Իպրահիմ պէյի միջոցով, և իրենց հաւատարմական զգացումները մատուցին յոտս Կայս. Գահոյից։ Ետքը Ս. Պատրիարքը այցելեց նաեւ ուրիշ պաշտօնական պաշտօնատարներու։

ԼՈՒՍԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երէկ գիշեր, Կայս. Գահակալութեան 27րդ տարեդարձին առթիւ չքեղապէս լուսազարդուած և դրօշազարդուած էին բոլոր ազգային հաստատութիւնները, Պատրիարքարանը, Երուսաղէմատունը, Ազգ. Հիւանդանոցը, Խասգիւղի Գալֆեան Որբանոցը, Դալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցին, ինչպէս նաեւ Պոլսոյ և արուարձաններու բոլոր եկեղեցիները ու դպրոցները։

Ս. Պատրիարք հօր, Տ. Բարթուղիմէոս, Տ. Մեսրոպ, և Տ. Հմայեակ արք. եպիսկոպոսներու, պատրիարքական փոխանորդ Տ. Գաբրիէլ եպս.ի բնակարանները։ Ինչպէս նաեւ բոլոր հայազգի պետական պաշտօնատարներու, ատենաւորներու, վարչական ժողովոյ անդամներու, և բոլոր ծանօթ անձնաւորութեանց բնակարանները չքեղապէս լուսազարդուած էին։

Երէկ գիշեր Պատրիարքարանի մէջ մեծ ոգեւորութեամբ և ակնախտիր ու բազմազան լոյսերու մէջ կատարուեցաւ օրուան ընդհ. խրախճանութիւնները։ Մայր-Վարժարանի սաներ Վեհ. Սուլթանին ձօնուած երգեր երգեցին որմէ ետք ներկայ եկեղեցականներու կողմէ թուրքերէն և հայերէն լեզուով բարեմաղթութիւններ արտասանուեցան Վեհ. Կայսեր թանկագին կենաց և արեւշատութեան համար։ Ժողովուրդմիահամուռ և սրտագին«ամէն»ներով պատասխանեց այս մաղթանքներուն. ներկաները օշարակներով և շաքարեղէններով մեծարուեցան։

* * *

ՀԱՅ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ազգապետ վեմ. Յակոբ էֆ. Պոյաճեան երէկ Կայս. Պալատ երթալով ի դիմաց իր հաստակութեան իր հաւատարմական զգացումները մատոյց յոտս Կայս. Գահոյից։

Երէկ գիշեր թէ ազգապետարանը և թէ վեմ. ազգապետ էֆ.ի և ուրիշ Հայ-Բողոքական երեւելիներու բնակարանները լուսազարդուած էին օրուան ոգւոյն առթիւ։

* * *

ՀԱՅ-ՀՌՈՄԷԱԿԱՆՆԵՐՈՒ Կ-Պատրիարք Տ. Էմմանուէլեան, երէկ առտու նախագահեց գոհաբանական աղօթքին որ կատարուեցաւ Սագըզ Աղաճի Հայ-Հռոմէական եկեղեցիին մէջ Վեհ. Սուլթանին գահակալութեան տարեդարձին առթիւ։

Կ-Պատրիարքը ետքը կայս. Պալատ գնաց և իր հաւատարմական զգացումները մատոյց յոտս Կայս. գահոյից։

Սաքըզ Աղաճի պատրիարքարանը, ինչպէս նաեւ Հայ-Հռոմէական երեւելիներու բնակարանները պատշաճապէս լուսազարդուած էին։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը կիրակի կէս օրէն ետք, Կայս. Պալատ գացած ըլլալով, այդ առթիւ շնորհաւորական այցելութիւններ տուաւ նաեւ Վեհ. Կայսեր Ա. սենեկապետ Հաճի Ալի փաշայի և Ա. քարտուղար Թահսին փաշայի և Բ. Սենեկապետ Իզզէթ փաշայի, իրենց Վեհերութեան ասպիճանի բարձրացումին առթիւ։

ԽԱՌՆ ժողովը չորեքշաբթի օր նիստ պիտի գումարէ Ս. Պատրիարքին նախագահութեամբ։

ԱՌՏՈՒԱՆ թերթ մը ծանր հիւանդ կը ներկայացնէր Պետական Խորհուրդի քաղաքային ճիւղին անդամ, Բարձր. Աբրահամ փաշա Երամեանը, մինչդեռ ուրախութեամբ կը հաստատեն թէ նորին Վսեմութիւնը ողջ առողջ է և նոյն իսկ որսի գացած է այս օրերս։

ԵՐԷԿ, Տ. Բարթուղիմէոս Զամչեան, Տ. Մեսրոպ Սուքիասեան և Տ. Հմայեակ Դիմաքսեան Արքեպս.ները Կայս. Պալատ երթալով իրենց հաւատարմական և երախտագիտական զգացումները մատուցին յոտակայս. Գահոյից։

ԻԶՄԻՐԻ Առաջնորդ Տ. Մելքիսեդեկ սրբազանի անուան տօնադարձին առթիւ քաղաքին երեւելի Հայերէն չատեր ինչպէս նաև պաշտօնական Մարմինք և քահանայից դասը, փութացին այցելել Գուճա, Մերկերեան էֆէնտիի բնակարանը, ուր հիւրընկալուած է Ն. Սրբազնութիւն և չնորհաւորեցին անուան տօնը, մաղթելով միանգամայն շուտափոյթ և կատարեալ առողջութիւն։

ԳՈՒՄԳԱՒՈՒՐԻ դրսի Պօղոսեան և Վաւվառեան վարժարաններու աշակերտները առաջնորդութեամբ նոյն թաղի Թաղական Խորհրդոյ անդամոց ոմանց և ուսուցչներու մէկ մասին նոյն թաղի ոստիկանութեան և պէշէաներէ կեդրոնէն երթալով, Կայսերական անուան ձօնուած՝ և երաժշտական Զուլհաեան Գրիգոր էֆէնտիի կողմանէ ձայնագրուած երգեր երգեցին։

ԻԶՄԻՐԻ ծանօթ ազգային՝ Մաթէոս էֆ. Պալճօզեան, որ վերջերս մէյմէկ տուն նուիրած էր տեղւոյն Ներսէսեան Որբանոցին և Հոգաբարձու-Որբանոցամ մարմնին, այս անգամ ալ փափաք յայտնած է որբ մը և որբուհի մը որդեգրելու։

ՏԻԿԻՆ ԵՐԱՆՈՒՀԻ ԲԱՐԹՈՂ ՊԷՅ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

Տիկին Երանուհի Բարթող պէյ որ Աղէքսանդրիայէն Պոլիս եկած է օգափոխութեան համար երէկ, իր անուան տօնախմբութեան առթիւ Ս. անմահ պատարագ մատուցանել տուաւ Հիւանդանոցի Ս. Գրկչեան մատրան մէջ։ Պատարագիչ Սրբազանն էր Երուսաղէմի Պատր. փոխանորդ Գեր. Գէորգ եպս. Երզեան։ Պատարագին կ'սպասաւորէին Տ. Տաճատ Վրդ. Ոսկեան, Տ. Տիրայր Վրդ. Մարգարեան Մայր եկեղեցւոյ Տ. Կարապետ և Տ. Գէորգ քահանաները և ուրիշներ։

Սրբազան Պատարագիչը «Զի արարին մեծամեծս հզօրն և սուրբ է անուն նորա» Աւետարանի Աստուածաշնչ արտասանած խօսքերը բնաբան առնելով ըսաւ թէ «անոնք ստուգիւ փառաւորած կ'ելլան Ս. Կոյսը, որոնք իր օրինակին կը հետեւին։ Աստուծոյ առջեւ հարստութիւն, տիտղոս, և փառք, այն ատեն նշանակութիւն ունին երբ անոնք ի նպաստ բարեգործութեան կը կիրարկուին։ Այս պատճառով պէտք չէ ոչ հարստութիւնը և ոչ աղքատութիւնը նախատել։ Ով որ աղքատին օգնել գիտէ, ան միայն կեանքին բարձր հաճոյքները վայելել գիտէ»։

Սրբազան Հայրը այսպէս շարունակելէ վերջ մասնաւորեց իր քարոզը օրուան բարերարին Տիկին Երանուհի Բարթող պէյի գերդաստանին վրայ, ուրբաւ. «Բարութիւն և առաքինութիւն կը բարձրացնեն մարդս և Աստուծոյ կը մօտեցնեն։ Ահա այս երկու յատկութիւններն են որ ծլած են Բարթող պէյի գերդաստանին իւրաքանչիւր անդամի սրտին մէջ։ Աբրահամ պէյ Բարթող կեսարիացի Եգիպտոս գացած է, կիւլէպէնկեան Հաւաճա Բարթող պէյի որդի Պօղոս պէյի ատեն, որուն թեւարկութեան տակ կը յառաջդիմէ ու կը բարձրանայ, և շատ մը ազգարկներ կը հաստատէ, մասնաւ մը կը կանգնէ հոն գործաւորներուն համար և Աղէքսանդրիոյ մէջ ոչ միայն դրամապէս կարեւոր գիրք մը կը բռնէ այլ նաեւ տեղւոյն Թաղ. Խորհրդոյ գործոն անդամակցութեամբ կը վարէ իր պաշտօնը, և մասնաւորապէս աղքատներուն կը ստարէ։ Այդ գերդաստանը աշխարհի յաջողութեանց մէջ բարութեանց ազնիւ զգացմամբ զնատուած չէ մոռցած երբեք և միշտ աղքատն է յիշած։ Իսկ Տիկին Բարթող պէյ, որ Սարաֆ-Պաշի Յովսէփի (Եուսուֆ)ի դուստրն է, ակէ 27 տարի առաջ եէնի Գարուէն Աղէքսանդրիա երթալով ամուսնացած է Աբրահամ Բարթող Պէյի հետ. այդ բարեաստիկ ամուսնութենէն ունեցած են աղջիկ զաւակ մը՝ Տիկին Ռօզա Ռէյիզեան, որ կարեւոր գիրք մը կը գրաւէ իր զարգացով Աղէքսանդրիոյ մէջ, և ունեցած են մանչ մը՝ Յակոբ պէյ, որ 18 տարեկան հասակին մէջ իր քրոջ նման բարի համբաւ մը կը վայելէ»։

Գեր. Տ. Գէորգ եպս. Երէցեան, քարոզին վերջ Գահակալութեան տարեդարձին առթիւ բարեմաղթութիւններ ըրաւ Վեհ. Սուլթանին և արեւշատութիւն ու երկար տարիներ մաղթեց Անոր թանկագին կենաց, որուն ունկնդիրք «ամէն»ներով պատասխանեցին։

Ճաշու Աւետարանը կարդաց Տ. Տիրայր Վրդ. Մարգարեան։

Պատարագէն վերջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ, որուն մասնակցեցան նաեւ Որբանոցի տաներն ու տանուհիները։

Եկեղեցական արարողութենէն վերջ թափորով պատարագիչ Սրբազանը առաջնորդուեցաւ Հիւանդանոցի Ընդունելութեան Սրահը, ուր պահ մը հանգիստ վերջ ներկայք Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան կողմէ պատրաստուած սեղանին մասնակցեցան, որուն կը նախագահէր պատարագիչ Սրբազանը իր շուրջն ունենալով Տիկ. Երանուհին, վարդապետներ ու քահանաներ, Հիւանդանոցի Տնօրէնը, բժշկական մարմինը։

Ճաշի ատեն Գէորգ սրբազան բաժակ առաջարկեց Բարթող պէյ գերդաստանին կենացը։ Տիրայր Վրդպ. Ճառախօսութեամբ մը, ի վեր հանեց տկն. Երանուհի Բարթող պէյի բարերարութիւնը, և մաղթեց որ նմաններ չատանան և զինքը օրինակն իր այս գործնական փորձին մէջ։ Սեղանին վրայ տիկին Երանուհի Բարթող պէյի առաջնորդը թարգմանաբար յայտարարեց թէՏիկինը խոստացած է Հիւանդանոցին տարեկան բրինձը ղրկել Եգիպտոսէն. սոյն յայտարարութիւնը ուրախութեամբ ընդունուեցաւ ամէնուն կողմէ։

Ասկէ վերջ Լեւոն էֆ. Բանիկեան յանուն Հոգաբարձութեան չնորհակալութիւն յայտնեց և Աւետարանի հետեւեալ խօսքը «Այն որ աղքատներուն և թշուառներուն կ'օգնէ, Աստուծմէ վարձատրոյց կ'ըլլայ» յիշեցուց բարեբար Տիկնոջ։

Սեղանէն վերջ տիկինը Հիւանդանոցի բոլոր յարկերն այցելեց արտասուալից Տիկինը միշտ թշուառ հիւանդներուն և անկեալ ծերերուն աւելի մօտենալ և մխիթարել կ'ուզէր զանոնք, բայց ներկայք զգուշութեան համար այդ իր նպատակը արգիլող միջոցներով կը հեռացնէին զինքը։

Ցարգելի հիւրը առաջնորդուեցաւ աղջկանց որբանոցը ուր, Օրիորդ Էֆ. Թիկ Պօղոսեան ուսանողուհին ուղերձ մը կարդաց և յայտարարեց թէ իրեն կը նուիրեն իրենց ձեռագործը եղող բարձի երես մը, զոր ներկայացուց ուսանողուհի Օր. Կատարինէ Գէորգեան։ Տիկինը չնորհակալութեամբ ընդունեց ուղերձն ու նուէրը և համբոյրներով գգուեց իրեն ներկայացող փոքրիկ օրիորդները։ Մանկապարտէզի պզտիկներն ալ երգեր և ոտանաւորներ արտասանեցին, որոցմէ բաւական զգացուեցաւ։ Հիւանդանոցի տնօրէնութեան սենեակէն օշարակով պատուասիրուելէ վերջ առաջնորդուեցաւ Ս. Յակոբի որբանոցը, ուր այցելեց բոլոր արհեստանոցը և դասարանները։ Հոն արհեստաւոր աշակերտները իրեն նուիրեցին գրադարան մը, զոր չնորհակալութեամբ ընդունելէ վերջ խնդրեց որ զայն ծախեն և հասոյթը արհեստանոցին յատկացնեն։ Այդ նուէրին հետ միատեղ աշակերտները Նիկողոսեան էֆ.ի միջոցաւ ուղերձ մը մատուցին։

Տիկին Երանուհի Բարթող պէյ զանազան պաշտօնէից նուէրներ տուաւ, և իր այս այցելութեանն առթիւ իբր նուէր Հիւանդանոցին՝ 20 ոսկւոյ չէք մը ստորագրեց։

Տիկինը խոստացաւ իր հոս մնալու ժամանակամիջոցին մէջ մի քանի անգամ այցելութիւններ ևս տալ։

Հիւանդանոցի պաշտօնեայքը թէ արտասանեցին թէ իգական, չանցին ամէն կերպով այս յարգելի հիւրը պատուասիրելու մէջ չ'թերանալ։

Տիկին Բարթող պէյ Խաչի տօնին առթիւ Արմաշ ուխտ պիտի երթայ։

Տիկին Երանուհիի անուան տօնախմբութեան առթիւ չնորհաւորական այցեքարտներ ղրկած են Ս. Պատրիարք հայրը, և ուրիշ բարձրատիճան կղերականներ և աշխարհականներ։

Ս. ՏԱՐԱԶԱՏԻ

ՀԱՅՈՒՀԵՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՆԵՐՈՒՆ

Կը ծանուցուի Ատաբազարի Հայուհեաց վարժարանի արդի գիշերօթիկ աշակերտուհիներուն, և յառաջիկայ տարեշրջանին սկիզբը նոյն վարժարանին աշակերտել փափաքող օրիորդներուն թէ, կարեւոր է որ իրենց անունները ղրկեն, և կամ եթէ կարելի է, անձամբ կամ իրենց պաշտպանին միջոցով ներկայանան Մր. Ռ. Ռ. Փիթի, թիւ 5, Ամերիկեան Խան, կ. Պոլիս, մինչեւ սեպտ. 6 (Ն. Տ.)։ Կը յուսացուի որ կարելի ըլլայ կարգադրութիւն մը ընել, որով Հայուհեաց վարժարանի աշակերտուհիներն Ատաբազար ուղեւորին զեղջեալ սակագիներով։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

1 Սեպտ. 1902

Ֆրանս.	3% (3% Français)	101 07
Բէյի	(Tab. Turcs)	344 —
Գօնսոլիտ.	(R. Turque D.)	29 12
Երկաթուղի	(Lots Turcs)	122 50
Պանք. Օթթ.	1 52(Banque Ott.)	571 —
Թրանսվալ	(Transvaal)	150 25

ՍԷՅԷԼԼԵԻ ԱՐՔԵԱՄԸ ԱՏԼԻՅԷ

ՕՍՄ. ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՕՐԻՆԱԳԻՐՔ

Թրք. Ա. Ն. ԹՈՓՎԱՑԵԱՆ

Կիսակաշի 25 Ղրշ. անզեղչ

Օսմ. Քաղաքային Օրինագրքին հայերէն թարգմանութիւնը, Թուրքերէն բնագրին արտասանութեամբ, 5 հատոր, ցարդ կը ծախուէր 50 ղրշ.ի։ Հրատարակիչը, ընդհանրացնելու նպատակաւ ա՛յս բազմօգուտ Օրինագիրքը, որուն համաձայն կը քննուին ու կը լուծուին բոլոր Օսմ. հպատակներուն քաղաքային դատերը, հարիւրին 60 զեղչած է գինը, 50 ղրշ.էն 20ի իջեցնելով, թղթակցմ. Հինգ հատորը մէկտեղ կազմուած, «կիսակաշի», 25 ղրշ. «անզեղչ»։ Փութացէք օգտուիլ այս բացառիկ գնէն, վասն զի յառաջիկայ Դեկտ. 1ին գինը պիտի բարձրանայ դարձեալ 50 ղրշ.ի։ Դիմել Պալենց գրատուն, Զաքմաքճըլար, թիւ 20։

ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՆ

Խօսելու, Կարդալու եւ Գրելու

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

MÉTHODE PRATIQUE

De Langage

de lecture et d'écriture

ԵԹԷ այս նոր հեղինակութեան չնորհիւ ալ Գաղղիերէն լեզուն չսովրիք, ուրիշ միջոցի մի՛ դիմէք. ապահովապէս ընդունակութիւն չունիք. որովհետեւ այնչափ ԴԻՒՐՈՒՍՈՑՑ և ԲՆԱԿԱՆ մեթոտի մը հետեւած է այս գրքին հեղինակը որ, ամէնէն կուլ տղան կամ մոռացկոտ մարդն իսկ առանց յոգնելու և առանց զգալու ինքնաբերաբար կը յառաջանայ գաղղիերէնի մէջ և օր մ'ալ կը տեսնէ որ ամէն բան կրնայ խօսիլ նոյն լեզուով, ամէն գրուած կը հասկնայ և ամէն բան կը գրէ անսխալ օս քերականական ճշդութեամբ։

Մինչեւ հիմա այսչափ գործնական դասագիրք մը չէ հրատարակուած, ո՛չ մեր մէջ և ո՛չ ալ՝ օտար լեզուներու մէջ։ ԳԻՐՔ չէ ասիկա, ՓՈՐՁ ԴԱՍԱՏՈՒ մ'է որմէ կրնայ գաղղիերէն սովրիլ թէ՛ դպրոցական տղան և թէ՛ գործի տէր անձը։

Գինն անհաւասալի կերպով աժան

3 ՂՐՈՒՇ

Դպրոցներու և մեծաքանակ գնողներու ԴՈՀԱՅՈՒՑԻՉ ՁԵՂՔ

Կը ծախուի «Մանզումէ»ի խմբագրատունը և խմբագրատան դրան կից ՎԱԹԱՆ դրատունը։

Դաւառներէ պէտք է 20 փարա աւելի ղրկել։

ԳԻՇԵՐՎԱԾ ՔԱՂԱՔԸ

ԱՌԱՍՊԵԼԱԿԱՆ

ԱՐԻՆ ՏԻՊԱՐ

Ամենայն իրաւունքներ պահպանուած են

Ամենայն դիւրութեամբ կարելի է հասկանալ, թէ ինչպէս Ամերիկայի մի գիւղի գիշերուան մութ ու ցուրտ գիշերը,